

RAADSVORSTEL MET BESLUIT

Raadsvergadering	: 30-06-2025
Agendapunt	:
Onderwerp	: Oprichten Energie Collectief Opsterland
Portefeuillehouder	: Durk Durksz

Beetsterzwaag, 27-05-2025

Voorstel

1. Uit te spreken positief te staan ten opzichte van een Energie Collectief Opsterland en het college opdracht te geven met een concreet raadsvoorstel hiervoor te komen.

Inleiding

Opsterland wil in 2035 energieneutraal zijn. Hiervoor moet in 2035 een equivalent van 450.000 MWh duurzame energie worden opgewekt. Om dit doel te behalen is er grootschalige opwek van duurzame energie nodig, zoals het aanleggen van zonneparken of het plaatsen van grote windmolens.

Op 8 oktober 2018 heeft uw raad de motie “onderzoek naar een gemeentelijke energiecoöperatie” aangenomen. In de motie is het college gevraagd om de financiële en juridische mogelijkheden van een gemeentelijke Energiecoöperatie te onderzoeken, waarin de gemeente als mogelijke deelnemer en gebruiker een sturende rol neemt. Uw raad heeft op 7 maart 2022 voor het voorstel om een verdiepend onderzoek te doen en heeft u een motie aangenomen om hier hoge prioriteit aan te geven. Op 26 april 2023 heeft u het rapport ‘Verkenning Opsterlands Energiebedrijf gemeente Opsterland’ van het college ontvangen. In september en oktober van 2024 zijn er verschillende sessies georganiseerd over thema’s die te maken hebben met het oprichten van een gemeentelijk energiebedrijf. Op 31 maart 2025 is de raad tijdens een informerende bijeenkomst bijgepraat over de Energietransitie in Opsterland. Door de aanwezige raadsleden is gevraagd om met een raadsvoorstel te komen hoe wij als gemeente kunnen bijdragen aan deze thema's en wat hiervoor nodig is. Daar is dit voorstel het resultaat van.

Binnen de transitie naar duurzame energie heeft de gemeente een belangrijke regisserende rol. Door de gestegen energieprijzen, netcongestie en geopolitieke spanningen is de noodzaak om tot actie over te gaan alleen maar groter geworden. Tegelijkertijd is hierdoor de opwek- en opslag van duurzame energie vertraagd en er zijn minder initiatieven vanuit de lokale gemeenschap dan verwacht. Het Klimaatakkoord benadrukt de belangrijke rol van gemeenten in de Energietransitie.

Gemeenten, provincie en het waterschap zijn verantwoordelijk voor de Regionale Energiestrategieën (RES), waarin ze samen met de netbeheerders plannen maken voor de opwek van duurzame energie. Daarnaast heeft de gemeente een leidende rol in de wijkgerichte aanpak van aardgasvrije wijken en zorgen ze voor participatie van bewoners en bedrijven in energieprojecten. In het Klimaatakkoord is verder afgesproken dat bij opwekking van duurzame energie op land (zonneparken en windmolens) burgers voor minstens de helft moeten kunnen profiteren van het project.

Lokaal Eigendom

In ons gemeentelijk Zonneplan, het Klimaatakkoord en in de provinciale omgevingsverordening is opgenomen dat voor grootschalige opwek zoveel mogelijk naar lokaal eigendom moet worden gestreefd. Dit houdt in dat 50% (Zonneplan en Klimaatakkoord) tot 60% (provinciale omgevingsverordening) van grootschalige opwek, zoals zonneparken of windmolens op land, in

eigendom moet zijn van de lokale bevolking. Door lokaal eigendom vloeien eventuele opbrengsten terug naar de lokale bevolking en worden niet alleen de lasten, maar ook de lusten gedeeld. Er zijn verschillende typen lokaal eigendom:

- *Bewonerscollectieven en lokale partners*, zoals energiecoöperatie, omwonenden, lokale ondernemers of agrariërs;
- *Publiek*, zoals gemeenten;
- *Lokale bedrijven*.

Er is geen sprake van lokaal eigendom als een zonnepark of windmolen in handen is van een partij die niet in de lokale omgeving is gevestigd, zoals een projectontwikkelaar, investeringsfonds, vastgoedbedrijf of ander bedrijf. Landelijk gezien is er bij zonneparken tot 2023 sprake van ongeveer 26% lokaal eigendom. Veel van de winsten vloeien daarmee uit de lokale gemeenschap of gemeenten.

Energie Collectief Opsterland investeert

Om het streven van 50% of 60% lokaal eigendom te behalen is, door de grote investeringsbedragen, vaak een combinatie van de drie typen lokaal eigendom nodig - waaronder publiek lokaal eigendom, oftewel de gemeente. De inzet van een eigen onafhankelijke uitvoeringsorganisatie maakt het mogelijk om effectief invulling te geven aan het streven 50% of 60% lokaal eigendom te verwerven in alle vormen van opwek- en opslag van duurzame energie. Hiervoor is het oprichten van Energie Collectief Opsterland (ECO) een belangrijke stap.

Energie Collectief Opsterland ondersteunt

Met ECO kan de gemeente lokale energiecoöperaties en duurzame initiatieven met kennis en eventueel financiering ondersteunen. ECO kan hierbij sturen op de uitvoering en voortgang van duurzame projecten. Duurzame projecten kunnen samen met onder andere lokale energiecoöperaties, lokale bedrijven en/of ontwikkelaars worden gerealiseerd. ECO kan daarnaast zelf energieprojecten ontwikkelen, bijvoorbeeld op gronden in eigendom van de gemeente.

Randvoorwaarden en uitgangspunten voor ECO

- Grondposities: Voor eigen projecten moet de gemeente beschikken over geschikte locaties.
- Netcapaciteit: Voor energieprojecten moet ruimte op het net beschikbaar zijn. Hiervoor is samenwerking met de netbeheerders noodzakelijk en moet rekening worden gehouden met andere ontwikkelingen, zoals woningbouw en bedrijventerreinen en slimme oplossingen.
- Onafhankelijke bedrijfsvoering ECO:
 - De gemeente is de enige aandeelhouder van ECO
 - De gemeenteraad is volledig bevoegd om de gerealiseerde winst te bestemmen.
- De gemeente fungeert als beleidsmaker, (voor)financier en vergunningverlener.
- Het onafhankelijke ECO werkt samen met lokale initiatieven en opereert als participant en aanjager.
- Er zijn onvoldoende lokale investeerders die voorgestelde energieprojecten zelfstandig kunnen financieren zonder hulp van de gemeente.
- Het ECO ondersteunt, participeert in en ontwikkelt zo mogelijk duurzame energieprojecten.
- De raad beslist over deelname in een energieproject nadat zij volledig is geïnformeerd over de kosten en risico's.

Beoogd effect en/of resultaat

Als de raad positief over dit voorstel besluit, wordt er een concreet voorstel voor het oprichten van ECO uitgewerkt. Deze wordt aan de raad voorgelegd. In het op te stellen voorstel worden onder andere onderstaande actiepunten onderzocht en waar nodig verder uitgewerkt:

1. Financiële risico's

2. Governance
3. Juridische aspecten
4. Wet- en regelgeving

Nadat ECO is opgericht, worden energieprojecten apart aan de raad voorgelegd ter besluitvorming. Voor elk initiatief zal een voorbereidingskrediet nodig zijn en een eventueel investeringskrediet. Pas daarna wordt een energieproject daadwerkelijk uitgevoerd.

Argumenten

1.1 De gemeente kan met ECO de Energietransitie aanjagen

Om het doel 'energieneutraal in 2035' te behalen moet er grootschalig duurzame energie opgewekt worden. ECO heeft hierin een aanjagende rol, omdat het met kennis en eventueel financiering initiatiefnemers kan ondersteunen bij het realiseren van energieprojecten. ECO kan daarnaast zelf projecten realiseren, eventueel samen met lokale energiecoöperaties en/of ontwikkelaars.

1.2 Met ECO heeft de gemeente meer regie op de Energietransitie

Door te participeren in, of mede-eigenaar te zijn van energieprojecten heeft ECO direct invloed op het proces en het project. Samen met de omwonenden en lokale bedrijven heeft ECO invloed op bijvoorbeeld de locatiekeuze en de inrichting van een zonnepark. Lokale belangen en doelstellingen worden hierbij behartigd.

1.3 Met ECO kunnen we bijdragen aan het behalen van 50/60% lokaal eigendom

Naast bewonerscollectieven, lokale partners en lokale bedrijven kan de gemeente invulling geven aan 50/60% lokaal eigendom. Hierdoor blijven eventuele opbrengsten binnen de lokale gemeenschap. Hiermee wordt voldaan aan het streven voor lokaal eigendom uit het Zonneplan, het Klimaatakkoord en provinciaal beleid.

1.4 Naast financieel rendement hebben energieprojecten ook maatschappelijk rendement

Het rendement dat wordt behaald door financiële participatie in energieprojecten vloeit terug naar de gemeente. Deze eventuele opbrengsten komen ten goede aan de gemeenschap.

Naast de financiële overwegingen speelt ook het belang van maatschappelijk rendement. Maatschappelijk rendement bij opbrengsten uit duurzaam opgewekte energie verwijst naar de bredere sociale, economische voordelen naast financiële winst. Hierbij valt te denken aan het bestrijden van energiearmoede, het bevorderen van biodiversiteit, duurzaamheid en leefbaarheid.

1.5 Het oprichten van een zelfstandige entiteit biedt verschillende voordelen

Deze voordelen zitten met name op het gebied van het beperken van financiële risico's en flexibiliteit. Deze worden bij de uitwerking verder toegelicht, zodat er een weloverwogen beslissing kan worden genomen.

1.6 Grondposities in eigendom van de gemeente bieden kansen voor duurzame energieopwek

De gemeente heeft en is bezig met het verwerven van een aantal strategische grondposities met het oog op toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Zolang die posities niet worden ontwikkeld kunnen ze gebruikt worden voor duurzame opwek en opslag van energie. Hier zijn gunstige businesscases realiseerbaar waarmee de grond, vooruitlopend op de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling, al kan renderen voor de gemeente en kan bijdragen aan het realiseren van de Energietransitie.

1.7 Er zijn momenteel meerdere initiatieven voor energieprojecten in de gemeente Opsterland

Er zijn verschillende initiatieven in ontwikkeling, voor zowel de opwek als opslag van duurzame energie. ECO kan een bijdrage leveren aan de totstandkoming van deze projecten, door de lokale omgeving te ondersteunen en invulling te geven aan lokaal eigendom.

Kanttekeningen

1.1 Het ontwikkelen van een zonnepark of een windmolen brengt bepaalde risico's met zich mee

Voor het ontwikkelen van een zonnepark of windmolen heb je bijvoorbeeld grondposities, vergunningen en capaciteit op het netwerk nodig. Dit is niet altijd voor handen, waardoor een project niet van de grond komt. Hier zijn heldere afspraken met grondeigenaren, overleg met de gemeente en provincie en afstemming met de netbeheerder voor nodig. Daarnaast schommelt de energieprijis gedurende de ingebruikname van bijvoorbeeld een zonnepark. Dit wordt deels ondervangen door de SDE++ subsidie en met contracten over de afname van stroom.

1.2 Het invullen van 50%/60% lokaal eigendom kan een uitdaging zijn

Lokaal eigendom kan worden ingevuld door lokale inwoners (bijvoorbeeld verenigd in een energiecoöperatie), lokale ondernemers of de gemeente. Hiervoor is vaak een forse investering nodig. Als dit niet lukt, kan er als alternatief met een gebiedsfonds worden gewerkt. Hierbij stort de eigenaar van bijvoorbeeld het zonnepark een bedrag in een gebiedsfonds, wat ten goede komt aan de lokale omgeving. Vaak levert dit echter minder op dan directe financiële participatie.

Middelen

Er zijn geen extra middelen nodig om dit voorstel uit te voeren. De eventuele onderzoekskosten worden gedekt uit bestaande CDOKE-middelen. In het voorstel voor het vervolg worden eventuele middelen voor het oprichten van Energie Collectief Opsterland opgenomen.

SDG's

Het ECO draagt bij aan de Sustainable Development Goals (SDG's), zoals toegang tot betaalbare en duurzame energie (SDG 7) en het creëren van inclusieve, veilige, veerkrachtige en duurzame steden en dorpen (SDG 11).

Evaluatie

Als uw raad instemt met dit voorstel, wordt er op een later moment een concreet voorstel voor het oprichten van Energie Collectief Opsterland voorgelegd.

Bijlagen

N.v.t.

Burgemeester en wethouders van de Gemeente Opsterland,

De secretaris,

De burgemeester,

Sandra van 't Hooge

Andries Bouwman

Team

: Klimaat en Leefomgeving

Behandelend ambtenaar : Martin van der Veen
Telefoonnummer : (0512) 386 222
Emailadres : martin.vander.veen@opsterland.nl

Ontwerp raadsbesluit

Raadsvergadering : 30-06-2025
Agendapunt :
Onderwerp : Oprichten Energie Collectief Opsterland

De raad van de Gemeente Opsterland,

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 27-05-2025,

besluit:

1. Uit te spreken positief te staan ten opzichte van een Energie Collectief Opsterland en het college opdracht te geven met een concreet raadsvoorstel hiervoor te komen.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de Gemeente Opsterland van 30-06-2025.

De griffier,

De voorzitter,

Laura Meijer

Andries Bouwman